

Denne kolonne er forbeholdt sensor.

- 1 ① I Norge var det mellom 250-300 mennesker som ble henrettet for trulldom. Dette er kun de dokumenterte, og det finnes mest sannsynlig store mørketall.
- 1 ② Et uforsynet drap var et ^{uhell} ~~drap~~ eller selvforsvar. Straffen for gjerningsmannen ble da bøter.
- 1 ③ Et stjernefall er når du er sternet i en sak, men ikke møter opp på tinget når du skal.
- 1 ④ Dommere i herredagen var embetsmenn fra det danske riksrådet, den norske kansleren og den norske stattholderen. Av og til var også kongen til stede.
- 1 ⑤ Fogden var lensherrens øverste representant i lokalsamfunnet. Han hadde påtale makt, men ikke domsmyndighet på tinget. Han hadde ansvaret for oppbørsel, altså innsamling av skatter, bøter og lignende.
- 1 ⑥ lensherren var fogden nærmeste overordnede for eneveldet i 1600.
- 1 ⑦ Det var Rogaland og Finnmark.
- 1 ⑧ Et målsteine er et steine som foregår utenfor tinget. Eks. på gården din når det skulle settes nye grenser eller hvis leidningen skulle justeres.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

opp eller ned. 3, 6, 9 eller 12 lagrettemenn tilstede, avhengig av sakens alvorlighetsgrad.

○ ⑨ Når du bruker en kilde som leurning finner du en eksakt ting. Dette gir innblikk i hvordan det var i den tidspersoden det kom fra. Når du bruker den som en beretning er det for å forstå sammenhengen i noe.

1 ⑩ Opposisjon: Ulydighet mot avrigheten. Eks. Skyssnekt, skattnekt, tjenesteunnlatelse, militær-unnlatelse, helligdagsbrudd, domval og stemnefall. Eller ulydighet mot husbonden din.

1 ⑪ Soring betyr og sone med fogden. Du betalte bøter rett til han, så saken ikke kom opp på tinget. Dette kostet penger, også for staten. Vanslig i konge på 1000-tallet.

1 ⑫ Fernando Braudels teori handler om mentaliteten. I begrepet "den lange tid" betyr det at det tok lang tid for noe endret seg. Det var seiglivet og nedartet. Lange tidspersoder, med langsom utvikling.

2 ⑬ Sorenskriveren var fra starten av kun en sekretar på tinget. Det er han som har skrevet tingbøkene. På tinget satt det også lagrettemenn, som var bønder. Disse fikk verret på omgang og ble derfor

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

byttet ut med noen års mellomrom. Dette førte til liten kunnskap om lovene og hvordan retten fungerte. Lagrettemennene var da enedommer i alle saker som kom på tinget. Sørenskriveren ble senere meddommer på tinget. Etter eneveldet var han nå enedommer på bygde tinget, og kongelig embetmann. Han var den med størst erfaring i rettsjustis og mest kunnskap. Han kunne allikevel ikke domme alene i odels eller arve saker, eller saker hvor det var fare for at liv ellerøre kunne gå tapt.

2 (14)

Indre Agder er en del av det mange historikere har betegnet som et voldsbelte. Under denne betegnelsen ligger også Telemark, Valdres og Hallingdal. Indre Agder besto av relativt små bygder som var isolerte fra byene. Dette håndret nye impulser fra utlandet eller byene blå nå inn. Folkene levde ofte etter heimereppen. Dette betegner forn Sædnes som et nedskrevet sett med regler og normer, og det kan avvike fra den norske loven Heimereppen fantes i de fleste samfunn på 1500 og 1600-tallet.

Flere historikere har også ment at ~~et~~ vikingmentaliteten hang igjen i indre Agder, noe som kjent var et voldelig samfunn der vold ofte var sosialt akseptert. Noen historikere har også pekt på at vold og drap ikke alltid var knyttet til aggresjon, men at det gav status

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

og øre i samfunnet. Dette kan være en viktig forklaring på den utbredte volden som fantes i Agder. På grunn av isolasjonen fra omverden rundt var det også en sein siviliseringsprosess, som kom senere igang der en andre steder i landet.

Det var også lite med øvrighetspersoner. Det var mindre antall der en i byene rundt. Øvrighetsapparatet var lite effektivt noe som gjorde det vanskelig å stå ned på ulovlighetene. Agder er også det området i Norge som har flest selvsende bønder. Dette betydde at de bestemte mer selv, noe som igjen fører til mer vold og drap.

Når det gjelder straff ~~h~~ kommer det an på om drapet ble sett på som uforsynet eller med overlegg. For å ha en mulighet til å få drapet dømt som uforsynet måtte du lyse drapet innen 3 gæder, med ritner som ble kalt for nylingsmenn. Du fikk så en grilsbrev fra kansleren med midlertidig rettsbeskyttelse. Da måtte drapet bli sett på som et uhell eller i selvforsvar. Gjerningsmannen ble da ilagt bøter.

Når drapet ble gjort med overlegg ventet det varre straffer for gjerningsmannen. Du ble da dømt til døden med halshogging. Ofte med ^{sv}sværd siden sverd var et adelsprivilegium. Hvis det var drap på egen ektefelle eller barn kunne straffen slyrpes. Du skulle da bli klepet med rødglødene tenger 3 ganger på vei til retter-

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

stedet. Siden ble hånden din kuttet av før du ble halsknyttet. kroppen ble delt i 4 deler før den ble lagt på hjul og steile. Dette er dokumentert på en mann i Agder.

1 1/2 (15)

Tingbøkene: Skrevet av sorenskriveren. Inneholder alt som skjedd på tinget. saker, kunninginger o.s.v. Utempen med tingbøkene er at det kan være saker vi ikke vet det endelige resultatet på. Etter eneveldet i 1600 oppsto det ankenmuligheter mellom instansene. Hvis det eks. ble anket fra bygde tinget til lag tinget er ikke det endelige resultatet på saken oppført. Det er fra Finnmark og Rogaland vi har flest bevarte tingbøker, dette kan føre til en skjev fremstilling av kriminalitetsfrekvensen siden vi mangler noe vi kan sammenligne med. Fordelen er at det er flere opplysninger rundt saken og personen enn i andre kilder, noe som gir oss bedre innblikk i hendelsesforløpet. Det er også korrekte opplysninger. Kilden fungerer også som en primærkilde og en beskrivende kilde.

Båtelistene: Disse skulle inneholde navn på innvalverte, åsted, hendelse og bøter. Men opplysningsgraden og informasjonen kan variere. også i båtelistene er det store mørketall. Eks. hvis du sonet med fagden ble ikke botendin skrevet opp i båtelistene. Hvis du ikke hadde ressurser til å betale bøten, og fikk fritak for dette gjennom vitner og tinget kom heller ikke

Denne kolonne er forbeholdt sensor.

boten med i botelistene. At botelistene inneholder kunngitte opplysninger er også en ulempe for de som bruker dette som en kilde. At botelistene kan bli borte med tiden, noe de ofte blir, kan gi et skjevt inntrykk av kriminalitetsfrekvensen i forskjellige regioner. Men dette er også en primær kilde noe som er en fordel for den som bruker den som kilde.

$$16\frac{1}{2}n = A$$